

Література

1. Олійник Я. Б. Соціальний розвиток села і територій сільського типу : навч. посіб. / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К. : ВГЛ Обрії, 2003. – 128 с., С.74

2. Єрмоленко В.М. Особливості формування категорії "Сталий розвиток сільських територій"/ В. М. Єрмоленко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.- 2010. -Вип.156.- С.50-59

Аннотація. В статті визначається суть поняття «устойчивое социально-экономическое развитие сельских территорий». Определенно и исследовано основные составляющие механизма устойчивого социально-экономического развития сельских территорий.

Ключевые слова: сельские территории, устойчивое развитие, устойчивое социально-экономическое развитие сельских территорий, механизм устойчивого социально-экономического развития, структура механизма устойчивого социально-экономического развития сельских территорий.

Summary. Essence of concept «steady socio-economic development of rural territories is determined in the article». Certainly and investigational basic constituents of mechanism of steady socio-economic development of rural territories.

Keywords: rural territories, steady development, steady socio-economic development of rural territories, mechanism of steady socio-economic development, structure of mechanism of steady socio-economic development of rural territories.

УДК: 332.12

Дащук Ю. Є.
аспірант,

Луцький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Анотація. У статті проведено групування зацікавлених сторін розвитку рекреаційного потенціалу регіону на основі територіально-галузевого підходу, розглянуто особливості кожної із представлених груп стейкхолдерів, запропоновано методичні підходи до їх класифікації.

Ключові слова: стейкхолдер, рекреаційний потенціал, зацікавлена сторона, розвиток, регіон.

Постановка проблеми. В рамках функціонування рекреаційної сфери очевидним є той факт, що діяльність ключових учасників, що забезпечують її розвиток не завжди здійснюється ефективно та взаємоузгоджено. І як результат потужний рекреаційний потенціал регіонів нашої держави використовується неефективно або не в повній мірі. Причина цього, на наш погляд – дисбаланс інтересів зацікавлених сторін, які через неможливість об'єднатися задля реалізації спільних цілей гальмують розвиток рекреаційної сфери та її потенціалу. Тому першочерговим завданням для забезпечення розвитку рекреаційного потенціалу регіону (РПР) є ідентифікація ключових стейкхолдерів, їх групування, що дозволить більш системно підійти до вирішення проблем, що склалися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку рекреаційної сфери та рекреаційного потенціалу розглядали у своїх працях ряд вітчизняних вчених, зокрема: О.О. Бейдик, З.В. Герасимчук, Ю.П. Гуменюк, М.В. Глядіна, О.О. Любіцева, І.В. Смаль, Л.М. Черчик, О.І. Шаблій, І.В. Школа та інші. Серед науковців, які займалися дослідженням теорії зацікавлених сторін були: Е. Фрімен, М. Кларксон, А.Т. Зуб, Д. Ледерер, Р. Нортон, Л.М. Нікітіна, К.А. Мамонов та інші. Попри ґрунтовні дослідження нерозглянутими залишаються питання ролі стейкхолдерів в контексті забезпечення розвитку РПР, їх особливості з позиції територіального та галузевого підходів. Потребують подальшого вдосконалення методичні підходи до класифікації зацікавлених сторін розвитку РПР.

Ціль роботи є ідентифікація та групування зацікавлених сторін розвитку РПР, формування методичних підходів до їх класифікації.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення якісного функціонування будь-якої галузі є неможливим без задоволення й врахування інтересів певного кола зацікавлених сторін. В даному випадку не винятком є й розвиток РПР.

В науковій практиці ідею врахування зацікавлених сторін та їх інтересів в рамках функціонування тих чи інших сфер або об'єктів вперше запропонував Роберт Едвард Фрімен у своїй роботі «Стратегічний менеджмент: концепція

зацікавлених сторін». У ній автор вводить в наукових термінологічний апарат поняття «зацікавлена сторона» (stakeholder). Е.Фрімен пропонує наступне визначення: стейкхолдери будь-які індивіди, групи або організації, які здійснюють суттєвий вплив на ухвалювані фірмою рішення та/або які опиняються під впливом цих рішень [1, с. 25]. Кларксон М. визначив «групу інтересів» як осіб або групи осіб, які мають або пред'являють права на власність організації, зацікавлені в її діяльності у минулому, сьогоденні або майбутньому періодах часу [2]. Науковці Дж. Пост, Л. Престон та С. Сакс до стейкхолдерів не відносять зацікавлених сторін, чий інтереси прямо протилежні інтересам даної фірми (наприклад, конкуренти). Й. Селандера зазначає, що стейкхолдери – це всі групи людей (або інших організацій), чий внесок (робота, капітал, ресурси, купівельна спроможність, розповсюдження інформації про компанію та ін.) є основою успіху організації [3]. В даному випадку мова йде лише про вигоди, які отримує організації від взаємодії із стейкхолдерами, проте результати оберненої співпраці не розглядаються.

Інтерпретації даної теорії здійснювалися науковцями стосовно різних об'єктів дослідження. Так, К.А. Мамонов використовував положення даної теорії для управління капіталом бренду будівельних корпоративних підприємств, А.Ю. Андріанов застосовував її в процесі стратегічного управління в соціальному партнерстві, Аванесова Н. Е. у системі оцінки ефективності функціонування торговельного підприємства тощо. Ми ж пропонуємо особливості даної теорії досліджувати в контексті регіонального рівня управління, зокрема для вирішення проблем ефективного використання та розвитку РПП в галузевому та територіальному аспектах.

Розпочнемо наше дослідження з ідентифікації основних зацікавлених сторін. У зв'язку із тим, що розвиток РПП складний та багатоаспектний процес, що охоплює широке коло стейкхолдерів, які мають різні межі впливу, відповідальність, інтереси, доцільним, на наш погляд, є їх групування. Це дозволить об'єднати різних зацікавлених сторін за певною спільною ознакою, більш ефективно узгоджувати їх інтереси, що в майбутньому полегшить

співпрацю з ними. А. Зуб пов'язує виділення груп стейкхолдерів із типовими інтересами, які виникають при взаємодії між зацікавленими особами. [4]. Ми підтримуємо дану точку зору і вважаємо, що саме пошук спільних «точок дотику» є запорукою активізації розвитку РПР. М. Кларксон [2] об'єднує зацікавлених осіб у дві групи: зацікавлені сторони, що безпосередньо контактують з досліджуваним об'єктом та ті, що непов'язані з ним прямими зв'язками. Мамонов К. А. в процесі дослідження структури стейкхолдерів пропонує наступні їх групи: зовнішні, граничні та внутрішні [5]. Такий підхід, на нашу думку, носить дещо умовний характер, адже в процесі системних перетворень, які відбуваються в нашій державі одні й ті ж зацікавлені сторони в різні моменти можуть посилювати або зменшувати зв'язки (контакти) із досліджуваним об'єктом. Досить цікавим є підхід за яким для групування стейкхолдерів використовується ряд інструментів, серед яких: матриця «інтерес - вплив»; матриця «сила - вплив»; матриця «сила - інтерес»; групування «сила – інтерес - положення» [5].

Враховуючи попередні критерії, щодо формування груп стейкхолдерів, а також власне бачення даного питання пропонуємо об'єднати усіх стейкхолдерів у дві великі групи: стейкхолдери розвитку РП з позиції територіального та галузевого підходів. Такий позиція була обрана у зв'язку з тим, що розвиток РПР забезпечується в першу чергу через діяльність органів місцевого самоврядування та суб'єктів рекреаційної галузі, а у зв'язку з тим, що дані «гравці» переслідують дещо різні цілі (розвиток території й відповідно розвиток галузі) доцільним, на наш погляд, буде їх розмежування й подальше вивчення особливостей кожного з них. Основними стейкхолдерами розвитку РП в рамках територіального підходу є: органи місцевого самоврядування, населення, громадські організації. Так органи місцевого самоврядування мають базовий вплив практично на всіх інших стейкхолдерів й можуть своєю діяльністю активізувати або навіть й нейтралізувати функціонування деяких з них. Населення в більшій мірі представлено, як споживач результатів розвитку РПР, який може частково контролювати процес розвитку й вносити в нього

свої побажання та\або сприяти активізації його перебігу. Громадські організації досить часто виступають своєрідним посередником, що збалансовує взаємодію між органами місцевого самоврядування та бізнесовими структурами, шляхом проведення спільної діяльності з тих чи інших проблем. Так, наприклад, шляхом скликання брифінгів, нарад, семінарів, засідань вони підштовхують органи влади до діяльності в тому чи іншому руслі, вказують на недоліки в їх діяльності та формують пропозиції, щодо їх покращення.

У контексті галузевого підходу зацікавленими сторонами розвитку РПР будуть: по-перше бізнесові структури основного складу (туристичні оператори, туристичні агентства, санаторно-курортні комплекси, готелі), надання послуг рекреаційного спрямування яких є основним джерелом їх доходів; по-друге бізнесові структури допоміжного складу (фінансові установи, страхові компанії, заклади харчування, транспортні компанії тощо), що забезпечують оптимальне перебування рекреанта на певній території, шляхом надання супутніх послуг, але рекреаційна діяльність не є основним джерелом їх доходів; по-третє рекреанти, які здійснюють споживання рекреаційних послуг. Таким чином групування зацікавлених сторін сприятиме реалізації, як галузевих так й територіальних інтересів в рамках забезпечення розвитку РПР .

Як бачимо стейкхолдери розвитку РП тісно співпрацюють один з одним, але при цьому різняться між собою, тому для більш зрозумілої ідентифікації їх особливостей проведемо класифікацію основних зацікавлених сторін розвитку РПР. Для цього спочатку слід проаналізувати наукові дослідження в контексті даної тематики. Так, Мамонов К. А. класифікує стейкхолдерів за 8-ма ознаками (за масштабом, статусом, рівнем управлінського впливу, участю, за рівнем владних повноважень, місцем стейкхолдера відносно виробничо-господарської діяльності, рівнем відповідальності, сферами діяльності) [5]. Такий підхід є достатньо ґрунтовним та дозволяє в широкому розумінні ідентифікувати особливості усіх зацікавлених сторін. Аванесова Н.Е [6] досліджуючи класифікацію зацікавлених сторін доповнює її ознаками тривалості взаємодії, рівнем задоволеності, класом значущості, що вказує на характер співпраці та

рівень її ефективного ведення в системі стейкхолдер - об'єкт дослідження. Враховуючи вищесказане нами представлено класифікацію стейкхолдерів розвитку РПП (таблиця 1).

Таблиця 1

Класифікація зацікавлених сторін розвитку РПП

Класифікаційна ознака	Характеристика
За статусом зацікавлених сторін	фізичні та юридичні особи
За територіальною приналежністю	регіональні (місцеві), державні, міжнародні
За участю у процесі забезпечення розвитку РПП	безпосередня участь, опосередкована участь
За рівнем відповідальності	високий, середній й низький
За характером впливу	активізації та стримування розвитку РПП
За фазою регіонального відтворення	стейкхолдери, що беруть участь у процесах формування, реалізації, нарощення рекреаційного потенціалу
За характером участі в досягненні результату	споживчий, виконавчий, управлінський.
За характером відповідальності	соціальна, екологічна, економічна

Кожна із представлених класифікаційних ознак допомагає більш детально ідентифікувати ключові характеристики стейкхолдерів, визначити силу їх впливу, рівень влади, а також межі відповідальності в процесі досягнення розвитку РПП.

Висновки. Отже, розмежування зацікавлених сторін з позиції територіального та галузевого підходів дасть можливість забезпечити оптимальний розвиток рекреаційного потенціалу й активізацію функціонування рекреаційної сфери, при мінімально завданій шкоді навколишньому середовищі та населенню регіону. Запропонована автором класифікація стейкхолдерів, сприятиме ідентифікації їх особливостей та стане підґрунтям для реалізації їх інтересів в контексті забезпечення розвитку РПП.

Література:

1. Freeman R. E. Strategic Management / R. E Freeman. A Stakeholder Approach. – Boston : Pitman, 1984.
2. Clarkson M. B. E. A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance / M. B. E Clarkson // Academy of Management Review. – 1995. – 20. – P. 65–91.
3. Селандер Й. Управление заинтересованными группами [Электронный ресурс] / Й. Селандер // Менеджер по персоналу. – 2008. – №3. – Режим доступа: <http://hrliga.com/index.php?module=profession &op=view&id=845>
4. Зуб, А.Т. Стратегический менеджмент. Теория и практика [Электронный ресурс]/ А.Т. Зуб. – Режим доступа: http://www.i-u.ru/biblio/archive/zub_strategical_menegement/6.aspx. – 15.04.2011 г.
5. Мамонов К. А. Стейкхолдерно-орієнтований підхід в управлінні капіталом бренду будівельних корпоративних підприємств: Монографія / К. А. Мамонов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 249 с.
6. Аванесова Н.Е. Оцінка ефективності функціонування підприємств роздрібної торгівлі з позицій ключових зацікавлених сторін : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Аванесова Н. Е. ; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х., 2009. – 19 с.

***Аннотация.** В статье проведен группировки заинтересованных сторон развития рекреационного потенциала региона на основе территориально-отраслевого подхода, рассмотрены особенности каждой из представленных групп стейкхолдеров, предложены методические подходы к их классификации.*

***Ключевые слова:** стейкхолдеры, рекреационный потенциал, заинтересованная сторона, развитие.*

***Abstract.** The article grouping stakeholders develop the recreational potential of the region based on territorial and sectoral approach, the features of each of the stakeholder groups represented, methodical approach to their classification.*

***Keywords:** stakeholders, recreational potential interested party development.*